

LÝ LỊCH DI TÍCH

I/ Tên gọi: Di tích khảo cổ Hậu Xá I.

II/ Địa điểm, đường đi đến:

- Di tích nằm ở khuôn viên nghĩa địa Tin Lành Hội An, thuộc khối I phường Thanh Hà, cách bến xe khách Hội An khoảng 350m về phía Bắc.

- Từ bến xe Hội An, du khách đi dọc theo tỉnh lộ 608 theo hướng Tây khoảng 50m đến một hẻm nhỏ nằm ở bên phải đường. Đi theo hẻm này về phía Bắc khoảng 300m đến Nghĩa địa Tin Lành Hội An, di tích Hậu Xá I nằm trong khuôn viên của nghĩa địa.

- Địa điểm di tích Hậu Xá I thuộc tọa độ 15°53' 40" vĩ Bắc, 108° 19' 95" kinh Đông.

III/ Sự kiện lịch sử:

- Trong đợt điền dã khảo sát tháng 7/1989, địa điểm Hậu Xá I được các nhà khảo cổ thuộc Trường Đại học Quốc gia Hà Nội, Bảo tàng tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng (cũ) phát hiện, đào thám sát và khẳng định nơi đây có dấu tích của khu mộ chum văn hóa Sa Huỳnh.

- Từ phát hiện trên, các cán bộ chuyên môn của Phòng Văn hóa Thông tin Hội An (cũ) phối hợp với Bảo tàng tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng (cũ), Trường Đại học Quốc gia Hà Nội đã đào thám sát, khai quật 5 lần tại địa điểm Hậu Xá I vào các năm 1993, 1994, 1995 nhằm làm sáng tỏ giá trị khảo cổ di tích này.

IV/ Khảo tả:

- Di tích Hậu Xá I nằm phía Tây dãy cồn cát chạy dài từ huyện Điện Bàn qua địa phận phường Thanh Hà đến trung tâm thị xã Hội An. Cách nơi này khoảng 300m về phía Tây là di tích văn hóa Sa Huỳnh Hậu Xá II và cách khoảng 2km về phía Tây là di tích mộ táng An Bang.

- Tại địa điểm này, vào tháng 2/1993, tháng 1/1994, các nhà khảo cổ đã tiến hành đào thám sát, khai quật ở 3 hố với tổng diện tích 22,5m², phát hiện được khu mộ chum của cư dân Sa Huỳnh với qui mô lớn. Ở hố thám sát 1, diện tích 6m² đã xuất hiện 3 chum gốm hình trụ, hình cầu và 2 nắp chum hình chóp cụt, hoa văn khắc vạch kết hợp chấm dải, tô màu thổ hoàng, 1 nắp chum hình lồng bàn. Bên trong và ngoài chum còn có nhiều hiện vật gốm là đồ đựng chân đế cao, nồi nấu, bát không có chân đế, bát chân đế cao và một vài mẫu sắt. Hố đào thứ 2, diện tích 7,5m², cách hố 1 về phía Đông khoảng 10m, hiện trạng đã bị đào bới, xáo trộn nhưng vẫn xuất lộ nhiều mảnh chum gốm lớn cùng các

hiện vật sắt, dọi xe chỉ. Tại hố 3, diện tích 9m², nằm sát vách Nam hố 2, có nhiều mảnh vỡ của chum gốm, dựa vết tích các mảnh gốm các nhà khảo cổ đã xác định tại hố có ít nhất khoảng 6 chum gốm. Một số chum có hình dáng miệng loe, đáy bầu, thân trang trí văn thừng chải. Có chum hình trứng, cao 59cm, đường kính thân 56,5cm, nắp chum hình nón cụt. Hiện vật chôn trong và ngoài các chum là đồ minh khí với các loại bát bồng, bình, các loại nôi, bát có chân đế, đồ sắt, khuyên tai 3 mẫu bằng đá, nhiều hạt chuỗi có kích thước và màu sắc khác nhau làm bằng mã não, thủy tinh. Đặc biệt có một hiện vật phát hiện duy nhất tại Hội An là 1 viên đá cuội, hình trái tim và có một chum được kê đá một lớp đá (Natorit).

Vào tháng 10/1990, tháng 8/1993, tháng 6/1994, các nhà khảo cổ đã đào thám sát tại nhà ông Võ Huy, sát Nghĩa trang Tin Lành Hội An, tại đây di chỉ cư trú Hậu Xá I được phát hiện trong các hố khai quật và thám sát với tổng diện tích là 48m². Di chỉ có hai tầng văn hóa, hiện vật phân bố theo diễn biến niên đại từ sớm đến muộn. Tầng văn hóa I gồm nhiều gốm Chăm, Islam, Trung Quốc. Tầng Văn hóa II có gốm Sa Huỳnh, Chăm sớm, Hán cùng nhiều đồ trang sức bằng thủy tinh, đá, hiện vật đồng có liên quan đến tín ngưỡng. Đặc biệt trong di chỉ này sự xuất hiện các mảnh, hiện vật gốm xám mốc mà tại các di chỉ Sa Huỳnh, Chăm khác ở Quảng Nam chưa tìm thấy.

V/ Loại hình: Khảo cổ.

VI/ Hiện vật trong di tích:

- 3 chum và nhiều mảnh vỡ của các chum gốm cùng các đồ gốm minh khí, gia dụng.
- Nhiều mảnh gốm Chăm, Islam, Trung quốc có niên đại khoảng thế kỷ I - IX SCN.
- Các mảnh vỡ công cụ sản xuất bằng sắt. Vật hình lá đề bằng đồng.
- Nhiều đồ trang sức hạt chuỗi bằng thủy tinh, đá mã não.

VII/ Giá trị khoa học, lịch sử:

- Qua diễn biến địa tầng và các hiện vật phát hiện được cho thấy địa điểm Hậu Xá I vừa là khu di tích mộ táng của cư dân Sa Huỳnh ở vào giai đoạn muộn, niên đại cách đây ± 2000 năm, vừa là khu di chỉ cư trú với hai khung niên đại từ thế kỷ I - III, IV SCN và từ thế kỷ III, IV - IX, X SCN.

- Hiện vật trong di tích mộ táng được trang trí hoa văn đẹp, tinh tế, chứng tỏ trình độ chế tác của cư dân Sa Huỳnh ở Di tích Hậu Xá I đã đạt đến mức độ cao, tinh xảo. Tại di tích Hậu Xá I so với các điểm mộ táng khác ở Hội An đồ tùy táng, hiện vật gốm đã được sử dụng chứa khối lượng lớn, loại hình và kiểu dáng hoa văn khá phong phú... Di tích, cung cấp tư liệu quan trọng để nghiên cứu về bộ sưu tập đồ gốm dân dụng của cư dân Sa Huỳnh giai đoạn muộn.

- Tại di chỉ cư trú, đã xuất hiện những hiện vật có chất liệu, hình dáng khá đặc biệt như gốm xám mốc, vật hình lá đề bằng đồng đã thu hút sự chú ý của các khảo cổ. Gốm Chàm lớp trên ở Di chỉ cư trú Hậu Xá I có nhiều điểm tương đồng với gốm ở lớp trên của di chỉ Trà Kiệu song chất liệu hơi thô, mịn, trang trí đơn giản, loại hình đơn giản hơn so với gốm cùng loại ở chỉ Trà Kiệu. Đây là những thông tin khoa học lý thú góp phần cho các nhà nghiên cứu khảo cổ so sánh đánh giá mối liên hệ trong kỹ thuật chế tác, hoa văn trang trí của các di tích khảo cổ Sa Huỳnh muộn, Chàm sớm đồng đại ở Quảng Nam.

VIII/ Trạng thái bảo quản và phương án bảo vệ:

- Các hiện vật phát hiện được trong di tích đã được xử lý, bảo quản tại kho hiện vật, trưng bày tại các Bảo tàng chuyên đề của Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích.

- Di tích khảo cổ Hậu Xá I đã được khoanh vùng bảo vệ và đưa vào danh mục các di tích Hội An.

- Kết quả nghiên cứu bước đầu về di tích Hậu Xá I đã được công bố trong hội thảo Văn hóa Sa Huỳnh ở Hội An năm 1995.

- Di tích nằm trong khu nghĩa địa và khu vực qui hoạch xây dựng khu du lịch Văn hóa Hội An, vì vậy có khả năng di tích sẽ bị lấn chiếm, đào phá, xáo trộn địa tầng. Do vậy, cần có kế hoạch triển khai khai quật lần 2 nhằm phát hiện thêm hiện vật, tư liệu phục vụ nghiên cứu.

- Có thể xây dựng thành bảo tàng ngoài trời để phục vụ nghiên cứu, tham quan du lịch.

Hội An, ngày 05 tháng 10 năm 2004

**XÁC NHẬN CỦA CƠ QUAN
GIÁM ĐỐC**

NGƯỜI LẬP LÝ LỊCH

Đã ký

Trương Hoàng Vinh